

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 21.3.2018 1568/01.01/2017

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ELINTARVIKEMARKKINALAIKSI

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla säädettäisiin uusi elintarvikemarkkinalaki ja muutettaisiin tähän liittyen oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia. Evira kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiassa seuraavaa.

Kotimaisen elintarviketuotannon edellytysten turvaamiseksi on voitava ryhtyä toimenpiteisiin myös alalla havaittujen hyvän kauppatavan vastaisten käytäntöjen kitkemiseksi. Eviran tehtävänä on osaltaan huolehtia toimialansa kehittämisestä ja siihen liittyy myös elinkeinonharjoittajien toimintaedellytysten kehittäminen laadukkaan kotimaisen ruuan tuotannon tason säilyttämiseksi. Siksi Evira suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti ehdotettuun lainsäädäntöön. Evira huomauttaa kuitenkin, että puhtaasti kilpailuun, yrittäjien välisiin sopimusehtoihin ja elinkeinotoiminnassa sopimattomiin menettelyihin liittyvät ongelmat kuuluvat niin Eviran, Maaseutuviraston, kuin uuden Ruokavirastonkin toimialaan vain löyhästi. Evira pitääkin tarkoituksenmukaisena, että elintarvikemarkkinavaltuutetun ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston sijoittumisen vaihtoehtoja tarkasteltaisiin vielä uudelleen.

Elintarvikealan hyvää kauppatapaa edistävänä itsesääntelyjärjestelmänä toimii elintarvikeketjun kauppatapalautakunta keskuskauppakamarin yhteydessä. Elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan yhtenä ongelmana on nähty se, että tuottajapuolen järjestöt eivät ole mukana järjestelmässä. Lautakunta voi kuitenkin käsitellä myös yksittäisten elinkeinonharjoittajien lausuntopyyntöjä, ja antaa kehoituksia muuttaa hyvän kauppatavan vastaisia menettelyjä. Lautakunta on tähän mennessä antanut myös suositukset säilyvyysaikaan koskevista sopimusehdoista päivittäistavarakaupan sopimuksissa, sekä kirjallisista sopimuksista ja sopimusehtojen yksipuolisesta muuttamisesta. Evira katsoo, että lautakunta on lyhyen olemassaolonsa aikana ottanut suosituksillaan kantaa tärkeisiin kysymyksiin, ja sillä on aidosti mahdollisuus vaikuttaa alalla noudatettaviin menettelyihin ja puuttua epäkohtiin. Tästä syystä Evira katsoo, että nyt ehdotetun lain mukaisiin tavoitteisiin voisi olla mahdollista

päästä myös alan itsesääntelyn keinoin. Toisaalta kilpailulainsäädäntö sinällään koskee myös elintarvikealaa, ja myös alan erityisistä ehdoista voitaisiin säätää yleislaeissa, esim. laissa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen säätelystä.

Ehdotettu erillinen säädös voi kuitenkin tulevaisuudessa helpottaa valmistelussa olevan Euroopan unionin lainsäädännön kansallista toimeenpanoa. Euroopan komissio on 12.4.2018 julkaissut direktiiviluonnoksen, jolla se ehdottaa toimenpiteitä elintarvikealan epäterveiden kaupan käytäntöjen kitkemiseksi. Kiellettäväksi tulisivat esimerkiksi viivästyneet maksut, viime hetkellä tehdyt tilaisten perumiset ja sopimusten yksipuoliset takautuvat muutokset. Direktiivi velvoittaisi jäsenvaltiot nimeämään viranomaisen, joka vastaa näiden kiellettyjen käytäntöjen valvonnasta. Elintarvikemarkkinalaki vaikuttaisi olevan luonnollinen säädös, jolla direktiivi pystyttäisiin toimeenpanemaan Suomessa. Kansallisen lain valmistelussa tulisi luonnollisesti mahdollisuuksien mukaan huomioida myös unioissa käytävä keskustelu.

Pykäläkohtaiset kommentit

Ehdotetun 2 §:n mukainen laaja elintarvikkeen määritelmä on tarkoituksenmukainen. On tärkeää huomioida ja tuoda esille, että elintarvikemarkkinalaki ja valtuutetun oikeus puuttua elinkeinonharjoittajien välisiin sopimuksiin koskee koko elintarvikealaa, ei ainoastaan maataloustuotteiden kauppaa. Alkutuottajien lisäksi elintarvikealalla on paljon myös jalostettuja elintarvikkeita tuottavia pienyrittäjiä, jotka ovat selvästi heikommassa asemassa suuriin tukkuliikkeisiin ja vähittäiskauppoihin nähden. Tätä taustaa vasten Evira kysyy, onko perusteltua, että 3 §:n mukaiset vaatimukset sopimuksen kirjallisesta muodosta koskevat vain maataloustuotteita.

Ehdotetun 8 § 2 momentin mukaan valtuutettu voi ottaa asian käsiteltäväksi omaaloitteisesti, jos kyse on elintarvikeketjun toimivuuden kannalta merkittävästä asiasta. Ottaen huomioon yksittäisten sopimusten merkittävyys koko ketjun toimivuudelle ja sen, että pykälän perustelujen mukaan sen tavoitteena on mahdollista asioiden käsiteltäväksi ottaminen myös anonyymien ilmoitusten perusteella, Evira katsoo, että pykälän muotoilu olisi syytä muuttaa lievemmäksi. Kynnys omaaloitteiseen käsittelyyn ei saisi olla liian korkea, vaan sen tulisi olla selvästi valtuutetun itsensä määriteltävissä.

Pääjohtaja

Matti Aho

Lakimies

Joonas Päivänen